

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра міжнародної економіки

Проректор з наукової роботи
Наталія ВІННІКОВА
«*С.В. Виннікова*» 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

для аспірантів

спеціальності 051 Економіка
освітнього рівня третього (освітньо-наукового)
освітньо-наукової програми «Економіка»

Київ – 2022

Розробник:

Лойко Валерія Вікторівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач:

Шлапак Алла Василівна, доктор економічних наук, доцент, завідувачка кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри міжнародної економіки

Протокол від 01.09. 2022 р. № 1.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Алла ШЛАПАК)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої-наукової програми «Економіка»
01.09. 2022

Гарант освітньої-наукової програми

(підпис)

(Валерія ЛОЙКО)

Робочу програму перевірено

01.09. 2022

Завідувач аспірантури, докторантури

(Ілона ТРИГУБ)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

Ця програма не може бути повністю чи частково відтворена, тиражована чи розповсюджена без дозволу Київського університету імені Бориса Грінченка.

©Київський університет імені Бориса Грінченка

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4 кредитів / 120 годин	
Курс	3	3
Семестр	6	6
Кількість змістових модулів з розподілом:	3	3
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні	56	16
Семестровий контроль	30	-
Самостійна робота	28	104
Форма семестрового контролю	екзамен	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни формування здатностей самостійно мислити, виконувати комплексні економічні розрахунки та приймати економічні рішення з актуальних проблем економічних досліджень.

Завдання навчальної дисципліни:

- сформувані у аспірантів розуміння основних економічних понять і термінів з актуальних проблем економічних досліджень;
- сформувані здатність самостійно мислити, ідентифікувати та аналізувати актуальні проблеми сучасного розвитку економіки;
- закріпити комплекс економічних знань і засвоєння досягнень економічної теорії і практики для розв'язання актуальних проблем економічних досліджень.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен:

знати:

- категоріальний апарат з актуальних проблем економічних досліджень;
- місце та значимість глобалізації та її вплив на сучасний економічний розвиток;
- характеристику розвитку науково-технічного прогресу та його вплив на поглиблення глобальних проблем сучасності;
- методи оцінки рівня конкурентоспроможності країн, рівень національної глобальної конкурентоспроможності України;
- проблеми інтеграції України у світове господарство;
- теоретичні та практичні аспекти лінійної та циркулярної моделей економіки;

– теоретичні та практичні аспекти сучасного процесу діджиталізації економіки.

вміти:

- застосувати отримані знання в практичній діяльності;
- вдосконалювати запропоновані методичні підходи щодо розв’язання актуальних економічних проблем, дотичних до теми дисертації аспіранта;
- використовувати у практичній діяльності механізми вирішення актуальних економічних наукових проблем;
- застосувати отримані знання при проведенні власних наукових досліджень за темою дисертаційної роботи.

Фахові компетентності

ФК-1	<i>Здатність інтерпретації емпіричного досвіду економіки, через сучасні наукові теорії</i> , представлених зокрема, окремими бізнес-функціями, діяльністю підприємств, кластерними утвореннями, секторами економіки та національною економікою в цілому.
ФК-6	<i>Здатність до аналітичної та експериментальної науково-економічної діяльності</i> . Здатність застосовувати теоретичні знання та практичні навички для постановки та вирішення наукового завдання в галузі економіки; описувати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних та прикладних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.
ФК-8	<i>Здатність до креативного та критичного мислення</i> : здатність породжувати нові ідеї, придумувати та знаходити нетрадиційні рішення, набуття гнучкості мислення, відкритого для застосування набутих економічних знань для вирішення стратегічних та поточних завдань економічного розвитку підприємства, а також для застосування набутих економічних знань у повсякденному житті.
ФК-10	<i>Здатність приймати обґрунтовані рішення та презентувати їх</i> : спроможність організувати власну діяльність та ефективно управляти часом; спроможність орієнтуватися у різних поглядах на проблему та шляхи її розв’язання, аналізувати й осмислювати отриманий розв’язок, переконливо його представляти.

Програмні результати навчання

ПРН-1	Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.
ПРН-2	Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів

	соціальної, економічної, зовнішньоекономічної, інноваційної політики держави.
ПРН-3	Розуміти та планувати можливості професійного розвитку.
ПРН-5	Демонструвати стійке розуміння принципів економічної науки, особливостей функціонування економічних систем. Орієнтуватися в сучасних економічних та соціальних тенденціях та потребах суспільства з метою обґрунтування на їх основі прийнятих економічно безпечних рішень, демонструвати сучасні уявлення про соціальну відповідальність при прийнятті економічних рішень.
ПРН-8	Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.
ПРН-9	Володіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземними мовами.
ПРН-10	Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах.
ПРН-11	Використовувати аналітичний та методичний інструментарій для розуміння логіки прийняття господарчих рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади), застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.
ПРН-12	Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.
ПРН-13	Демонструвати вміння здійснювати економічний аналіз на основі статистичної інформації для прийняття та обґрунтування інноваційних та економічно безпечних рішень.
ПРН-15	Формулювати нові гіпотези та наукові проблеми у сфері економіки, пропонувати належні підходи та методи їх перевірки.
ПРН-17	Показувати навички самостійної роботи, виявляти ініціативу та підприємливість.
ПРН-19	Обґрунтовувати теоретичну доцільність та практичну ефективність впровадження результатів наукового дослідження у господарську діяльність суб'єктів господарювання, організацій, об'єднаних територіальних громад, органів влади.
ПРН-20	Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.
ПРН-21	Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти, розробляти навчально-методичні матеріали.
ПРН-22	Демонструвати готовність і здатність до набуття нових знань і освітніх компетенцій упродовж навчання в аспірантурі, а також

	до самовдосконалення й самоактуалізації в напрямку «саморозвиток і самоосвіта впродовж усього життя».
ПРН-23	Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

№ п/п	Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
			Аудиторна:			
			Лекцій	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота /модульний контроль
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.						
Сучасний процес глобалізації світової економіки						
1	Тема 1. Глобалізація та її вплив на сучасний економічний розвиток.	13	4	4	1	4
2	Тема 2. Вплив НТП на поглиблення глобальних проблем сучасності.	13	4	4	1	4
	Модульний контроль	2	-	-	-	-
<i>Разом</i>		28	8	8	2	8/2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.						
Конкурентоспроможність України та її інтеграція у світове господарство						
3	Тема 3. Національна глобальна конкурентоспроможність України.	14	4	4	1	5
4	Тема 4. Проблеми інтеграції України у світове господарство.	14	4	4	1	5
	Модульний контроль	2	-	-	-	-
<i>Разом</i>		30	8	8	2	10/2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.						
Проблематика сучасного розвитку економіки						
5	Тема 5. Лінійна та циркулярна моделі економіки.	15	4	4	2	5
6	Тема 6. Сучасний розвиток процесу діджиталізації економіки.	15	4	4	2	5
	Модульний контроль	2	-	-	-	-
<i>Разом</i>		32	8	8	4	10/2
<i>Семестровий контроль</i>		30				
Усього за освітньо-науковою програмою		120	24	24	8	28/6

Тематичний план для заочної форми навчання

№ п/ п	Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
			Аудиторна:			
			Лекцій	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота /модульний контроль
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.						
Сучасний процес глобалізації світової економіки						
1	Тема 1. Глобалізація та її вплив на сучасний економічний розвиток.	19	1	1	-	17
2	Тема 2. Вплив НТП на поглиблення глобальних проблем сучасності.	19	1	1	-	17
	Модульний контроль	2	-	-	-	-
<i>Разом</i>		40	2	2	-	34/2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.						
Конкурентоспроможність України та її інтеграція у світове господарство						
3	Тема 3. Національна глобальна конкурентоспроможність України.	20	1	1	1	17
4	Тема 4. Проблеми інтеграції України у світове господарство.	20	1	1	1	17
	Модульний контроль	2	-	-	-	-
<i>Разом</i>		42	2	2	2	34/2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.						
Проблематика сучасного розвитку економіки						
5	Тема 5. Лінійна та циркулярна моделі економіки.	21	1	1	1	18
6	Тема 6. Сучасний розвиток процесу діджиталізації економіки.	21	1	1	1	18
	Модульний контроль	2	-	-	-	-
<i>Разом</i>		44	2	2	2	36/2
<i>Усього за освітньо-науковою програмою</i>		120	6	6	4	104/6

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Сучасний процес глобалізації світової економіки

Тема 1. Глобалізація та її вплив на сучасний економічний розвиток.

Характеристика сучасних процесів світової економічної глобалізації. Україна в системі глобальної економіки. Чинники, що сприяють формуванню глобального підходу до ведення бізнесу. Економічні аспекти глобальних проблем. Глобалістика як комплексна наукова дисципліна. Вплив глобалізаційних процесів на економічну безпеку України. Моделі Римського клубу в дослідженні перспективних глобальних проблем.

Ключові слова: глобалізація, переваги, недоліки, глобалістика, глобальні проблеми, Римський клуб.

Література:

1. Шлапак А.В. Диверсифікація національних фінансових ринків в умовах глобалізації. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 2 (14), ч. 2. С. 135 – 142.
2. Лойко В.В., Жукова Ю.М., Сундук А.М., Швець П.А. Глобальні урбаністичні тенденції розвитку міст як окремих соціально-економічних систем. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 10 – 18.
3. Куцмус Н.М., Прокопчук О.А., Усюк Т.В. Україна в системі глобальної економіки: торгівельний аспект. *Економіка АПК*. 2020. № 4. С. 94 – 104.
4. Риков В.В. Вплив глобалізаційних процесів на економічну безпеку України. *Право та державне управління*. 2020. № 2. С. 204 – 210.
5. Губарь О.В. Вплив глобалізації та регіоналізації на розвиток національної економіки України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. №2 (68). С. 17 – 22.
6. Гнатенко В. Загрози економічній безпеці держави в умовах глобалізації. *Аспекти публічного управління*. 2020. Том 9. № 1. С. 55 – 62.

Тема 2. Вплив НТП на поглиблення глобальних проблем сучасності.

Сутність науково-технічного прогресу (НТП) та етапи його розвитку. Четверта промислова революція або «Індустрія 4.0». Зміни у міжнародному поділі праці, що відбулися під впливом нового етапу розгортання НТП. Характеристика глобальних проблем сучасності. Вплив НТП на поглиблення глобальних проблем сучасного світу. Війни як глобальна проблема людства. Війна в Україні. Шляхи розв'язання глобальних проблем. Технології, які будуть користуватися підвищеним попитом до 2025 р.

Ключові слова: науково-технічний прогрес, глобальні проблеми, поглиблення, розв'язання, міжнародні організації, технології.

Література:

1. Князева О.А. Стратегічні вектори економічного розвитку країни у післявоєнний час. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Збірник наукових праць* №3-4 (292-293). 2022. С. 94 – 100. DOI:10.32680/2409-9260-2022-3-4-292-293-94-100
2. Хмарська І.А., Кучерява К.Я., Клімова І.А. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>
3. Шлапак А. В. Формування нового міжнародного порядку: регіональні інтеграційні пріоритети США. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020, №4. Т. 3. С. 112-116.

4. Стукало Н., Сімахова А. Глобальні тренди розвитку соціальної економіки. *Міжнародна економічна політика*. 2021. № 1 (34). С. 7 – 22.
5. Ключник Р.М. Глобальні проблеми сучасності: економічний вимір. *Академічний огляд*. 2020. № 1 (52). С. 5 – 12.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Конкуреноспроможність України та її інтеграція у світове господарство

Тема 3. Національна глобальна конкуреноспроможність України.

Оцінка рівня конкуреноспроможності країни. Світові індекси, розроблені Інститутом стратегій і конкуреноспроможності при Гарвардському університеті (США), Всесвітнім економічним форумом (WEF) у Давосі (Швейцарія) і Міжнародним інститутом розвитку менеджменту (IMD) (Лозанна, Швейцарія). Індекс глобальної конкуреноспроможності. Формування конкурентних переваг національної економіки України. Забезпечення економічної безпеки національної економіки України.

Ключові слова: національна економіка, конкуреноспроможність, світові індекси, конкурентні переваги, економічна безпека.

Література:

1. Vitrenko A., Tarasiuk H., Basiurkina N., Shlapak A., Berezhnytska U., Kosichenko I. (2020). Features of internationalization of SMES under the influence of the institutional environment. *International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology (IJARET)* Volume 11, Issue 5, May 2020, pp. 204-218. URL: <http://www.iaeme.com/IJARET/issues.asp?JType=IJARET&VType=11&IType=5>
2. Шлапак А. В. Парадигмальні засади глобального конкурентного лідерства. *Бізнес Інформ*. 2019. №2 (493). С. 30-36.
3. Лойко В.В., Лойко Д.М. Динаміка розвитку промисловості України як складової економічної безпеки національної економіки. *Вчені записки Університету «КРОК»* № 4 (56). 2019. С. 176-184.
4. Лойко В.В., Лойко Д.М., Лех Д.В. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрного сектору. *Агросвіт*. 2019. № 24. С. 28–34.
5. Онешко С.В., Башлай С.В., Короленко О.В. Особливості збереження та підтримання економічного потенціалу України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-4>
6. Дернова І.А., Боровик Т.М., Кравченко Л.В. Глобальний вимір конкуреноспроможності України. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2020. № 42. С. 29-34.

Тема 4. Проблеми інтеграції України у світове господарство.

Міжнародний поділ праці як чинник інтеграції країн у світове господарство. Інтеграція України у світовий економічний простір. **Виробнича кооперація**. Створення національних високотехнічних експортно-орієнтованих виробництв. Урбаністика та розвиток глобальних міст. Використання прямих іноземних інвестицій в національній економіці України. Захист об'єктів критичної інфраструктури національної економіки.

Ключові слова: національна економіка, світове господарство, інтеграція, кооперація, міжнародний поділ праці, інвестиції, захист об'єктів критичної інфраструктури.

Література:

1. Захарова О.В. Участь України в функціонуванні єврорегіонів. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: економічні науки*. 2022. Вип. 64. С. 62 -74.
2. Лойко В. В., Обушний С. М., Жукова Ю. М. Аналіз ефективності залучення іноземних інвестицій в економіку Києва. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 10. С. 5–10.
3. Лойко В.В., Храпкіна В.В., Маляр С.А., Руденко М.В. Економіко-правові засади забезпечення захисту критичної інфраструктури. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. Том 4. № 35. С. 426-438.
4. Loiko V., Teremetskiy V., Maliar S., Rudenko M. & Rudenko V. (2021). Critical infrastructure of the housing sector of the national economy: economic and legal aspect. *Amazonia Investiga*, 10(44), 278-287.
5. Ільченко Т.В. Політико-економічні засоби інтеграції України у європейську спільноту. *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 12. С. 162 – 168.
6. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. К.: видавництво «Заповіт». 2020. 99 с.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. Проблематика сучасного розвитку економіки.

Тема 5. Лнійна та циркулярна моделі економіки.

Характеристика лінійної та циркулярної моделей економіки. Основні риси. Переваги та недоліки. Характеристика переходу до сучасної моделі економіки - циркулярної економіки. Цілі сталого розвитку, які було затверджено Генеральною Асамблеєю ООН. Основні принципи циркулярної економіки. Ощадливе ставлення до ресурсів. Зміна споживацької поведінки. Зміни у технологіях виробництва. Поводження із відходами. Дослідження, які були проведені на вимогу Римського клубу, присвячені висвітленню переваг циркулярної економіки на сучасному етапі розвитку суспільства.

Ключові слова: лінійна модель економіки, циркулярна економіка, переваги, недоліки, основні принципи, ресурси, споживацька поведінка, безвідходні технології, ресурси.

Література:

1. Loiko V., Bobrov Ye., Bratko M., Voitseshchuk A., Maliar S. Waste management and prospects for the development of circular economy technologies. *Збірник наукових праць «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики»*. № 5 (40). 2021. С. 609 - 619.
2. Лойко В.В., Шемчук К.Р. Стан та перспективи розвитку безвідходних технологій в Україні в умовах прогресу циркулярної економіки. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2021. № 1 (7). С. 14-25.
3. Бобров Є.А. Стан та перспективи переходу до економіки циклічного типу. *Вчені записки Університету «КРОК». Зб. наук. праць*. Вип. 4 (60). 2020. С. 157-169.
4. Лойко В.В. Проблеми розвитку циркулярної економіки в Україні. III International Scientific Conference From the Baltic to the Black Sea: the Formation of Modern Economic Area: Conference Proceedings, August 23th, 2019. Riga, Latvia: Baltija Publishing. P. 24-27.
5. Лойко В.В., Маляр С.А. Проблеми міст в умовах розвитку циркулярної економіки. *Research and Practice: Collection of scientific articles*. - Lardy Publishing House, Paris, France, 2019. P. 23-27.
6. Сосновська О.О. Особливості функціонування підприємств в умовах циклічного розвитку економіки. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. Вип.1. С. 229-245.

7. Olga Sosnovska, Olena Shtepa. Actual aspects of circular economy development. III International Scientific Congress Society of Ambient Intelligence 2020 (ISC-SAI 2020. Advances in Economics, Atlantic Press. Business and Management Research. 2020. Volume 129. P. 201-207.

Тема 6. Сучасний розвиток процесу діджиталізації економіки.

Діджиталізація економіки: сутність поняття, переваги, недоліки, стан та ризики впровадження. Розвиток діджиталізації в українській економіці. Світовий досвід діджиталізації. Діджиталізація в освіті. Діджиталізація в економіці як напрям детінізації економіки України. Тенденції діджиталізації у глобальному вимірі. Розвиток діджиталізації бізнесу. Діджиталізація як фактор професійного розвитку. Розвиток діджиталізації в умовах карантинних обмежень на COVID 19.

Ключові слова: національна економіка, діджиталізація, глобальний вимір, карантинні обмеження, бізнес, освіта, детінізація економіки.

Література:

1. Лойко В.В., Лойко Є.М. Вплив діджиталізації на розвиток комунікаційної політики закладів освіти. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2021. № 2(8). С. 79-90. URL: <https://doi.org/10.32750/2021-0208>
2. Варламова М., Дем'янова Ю. Основні тенденції діджиталізації у глобальному вимірі. *Galician economik journal*. 2020. № 2 (63). С. 251 – 260.
3. Кіржецька М., Кіржецький Ю. Діджиталізація економічних процесів як напрям детінізації економіки України. *Galician economik journal*, 2020. № 1 (62). С. 64 – 70.
4. Коробка С.В. Діджиталізація підприємницької діяльності. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна серія «Економічна»*. 202. Вип. 100. С. 88 – 96.
5. Жосан Г. Стан розвитку діджиталізації в Україні. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 1. Частина 2. С. 44 – 52.
6. Жосан Г. Розвиток діджиталізації бізнесу в умовах пандемії на COVID – 19. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/219/210>
7. Король С. Я., Польовик Є. В. Діджиталізація економіки як фактор професійного розвитку. *Modern Economics*. 2019. № 18(2019). С. 67-73. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V18\(2019\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V18(2019)-11).
8. Варга В.П. Діджиталізація як один з чинників конкурентоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8121>
9. Kraus K., Kraus N., Manzhura O. Digitalization of Business Processes of Enterprises of the Ecosystem of Industry 4.0: Virtual-Real Aspect of Economic Growth Reserves. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, Vol. 18, Art. #57. 569-580. URL: [https://www.wseas.org/multimedia/journals/economics/2021/b165107-021\(2021\).pdf](https://www.wseas.org/multimedia/journals/economics/2021/b165107-021(2021).pdf).
10. Kraus, N., Marchenko, O. Innovative-digital entrepreneurship as key link of Industry X.0 formation in the conditions of virtual reality. *Baltic Journal of Economic Studies*, 7(1), 47-56. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-1-47-56>
11. Kraus K., Kraus N., Nikiforov, P., Pochenchuk, G., Babukh, I. Information and Digital Development of Higher Education in the Conditions of Innovatyzation Economy of Ukraine. *WSEAS Transactions on Environment and Development*, Vol. 17, Art. #64. 659-671. URL: <https://wseas.com/journals/ead/2021/b305115-652.pdf> DOI: 10.37394/232015.2021.17.64
12. Краус К.М., Краус Н.М., Андрусак Н.О. Навчання цифровому підприємництву: інноваційні техніки, технології, види та методики. *Ефективна економіка*, 2021, № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8643>

13. Краус К.М., Краус Н.М., Осецький В.Л. Шерингова економіка: інституціональний модус, універсальність і новелізація розвитку підприємництва на віртуальних цифрових платформах. *Ефективна економіка*, 2021, № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8786>

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (денна форма)

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість
1	Відвідування лекцій	1	4	4	4	4	4	4
2	Відвідування практичних занять	1	4	4	4	4	4	4
3	Відвідування лабораторних занять	1	1	1	1	1	2	2
4	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10
5	Робота на практичних (лабораторних) заняттях	10	5	50	5	50	6	60
6	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Разом				69		69		80
Залік								
Максимальна кількість балів:						218		
Розрахунок коефіцієнта:						218 / 100 = 2,18		

Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (заочна форма)

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість
1	Відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1
2	Відвідування практичних занять	1	1	1	1	1	1	1
3	Відвідування лабораторних занять	2	-	-	1	2	1	2
4	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	3	15	3	15
4	Робота на практичних (лабораторних) заняттях	10	1	10	2	20	2	20
Разом				22		39		39
Залік								
Максимальна кількість балів:						100		
Розрахунок коефіцієнта:						100 / 100 = 1,0		

**6.1. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання
(денна форма)**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна	Бали
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Сучасний процес глобалізації світової економіки			
1	Дослідити переваги та недоліки впливу глобалізації на національну економіку України.	4	5
2	Провести дослідження глобальної проблеми людства, яка є дотичною до теми дисертації.	4	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Конкурентоспроможність України та її інтеграція у світове господарство			
3	Проаналізувати динаміку індексу глобальної конкурентоспроможності України за останні 5 років.	5	5
4	Проаналізувати проблеми інтеграції України у світове господарство, які є дотичними до теми дисертації.	5	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Проблематика сучасного розвитку економіки			
6	Проаналізувати сучасну проблему розвитку циркулярної економіки в Україні.	5	5
7	Проаналізувати проблематику діджиталізації сфери економіки, яка є дотичною до теми дисертації.	5	5
Разом		28	30

**6.1. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання
(заочна форма)**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна	Бали
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Сучасний процес глобалізації світової економіки			
1	Дослідити переваги та недоліки впливу глобалізації на національну економіку України.	17	5
2	Провести дослідження глобальної проблеми людства, яка є дотичною до теми дисертації.	17	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Конкурентоспроможність України та її інтеграція у світове господарство			
3	Проаналізувати динаміку індексу глобальної конкурентоспроможності України за останні 5 років.	11	5
4	Проаналізувати проблеми інтеграції України у світове господарство, які є дотичними до теми дисертації.	11	5
5	Підготувати коротке повідомлення про досягнення економіки України в галузі, дотичній до теми дисертації.	12	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Проблематика сучасного розвитку економіки			
6	Проаналізувати сучасну проблему розвитку циркулярної економіки в Україні.	12	5
7	Проаналізувати проблематику діджиталізації сфери економіки, яка є дотичною до теми дисертації.	12	5
8	Підготувати коротке повідомлення про розвиток перспективних наукових досліджень в проблематиці теми дисертації.	12	5
Разом		104	40

Критерії оцінювання самостійної роботи	Кількість балів
Представлений матеріал повністю або на достатньому рівні розкриває тему, містить додаткові інформативні відомості або пояснення, оформлено за вимогами	5-4
Робота містить неточності у викладенні матеріалу, відсутня логічна послідовність, існують недоліки у оформленні	3-2
Робота не відповідає вимогам, виконана за іншою темою; матеріал представлено частково, допущені фактичні помилки	0-1

Критерії оцінювання практичних (лабораторних) занять:

8-10 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, демонструє навички самостійного пошуку необхідної інформації, глибоко та всебічно розкриває зміст завдання та ілюструє викладений матеріал власною створеною презентацією.

2-7 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст завдання, немає супроводження відповіді власною створеною презентацією.

0-1 бал – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

6.2. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Поточний контроль за результатами виконання контрольних (модульних) робіт передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь і навичок, які аспірант набув після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля з дисципліни. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється шляхом тестування через модульне середовище Університету.

Сума балів, накопичених аспірантом за виконання модульних контрольних робіт свідчить про ступінь оволодіння ним програмою навчальної дисципліни на конкретному етапі її вивчення.

Критерії оцінювання модульного контролю з дисципліни наступні:

Максимальна кількість балів за модульну контрольну роботу - 25.

Модульна контрольна робота при дистанційній формі навчання складається з 25 тестів.

Тестові завдання охоплюють весь зміст модуля і розподілені наступним чином:

Якщо в модулі 2 теми:

Тема перша - 12 тестів;

Тема друга - 13 тестів;

Кожен тест оцінюється у 1 бал максимально.

При тестуванні он-лайн оцінки обраховується:

- для тестів, які передбачають одну правильну відповідь (формату «один з багатьох») 1 бал виставляється, якщо відповідь правильна, у протилежному випадку виставляється оцінка 0 балів;

При виконанні модульної контрольної роботи необхідно слідкувати за терміном виконання та за часовим обмеженням.

Форми проведення та критерії оцінювання модульного контролю

Модулі	Теми дисципліни	Форма контролю	Максимальна сума балів
I	Теми 1, 2 згідно з тематичним планом дисципліни	тест	25 балів
II	Теми 3,4 згідно з тематичним планом дисципліни	тест	25 балів
III	Теми 5,6 згідно з тематичним планом дисципліни	тест	25 балів

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання студента за семестр, що здійснюється в університеті у формі екзамену. Підсумковий семестровий контроль проводиться за результатами поточного контролю протягом семестру, який оцінюється за шкалою ECTS у максимальні 60 та за результатами екзамену, який оцінюється за шкалою ECTS у максимальні 40 балів, що переводиться у національну шкалу та для отримання рейтингової оцінки знань студента.

Орієнтовні питання до екзамену:

1. Охарактеризуйте сучасні процеси світової економічної глобалізації.
2. Охарактеризуйте національну економіку України в системі глобальної економіки.
3. Надайте характеристику глобалістиці як комплексній науковій дисципліні.
4. Опишіть вплив глобалізаційних процесів на економічну безпеку України.
5. Охарактеризуйте економічну сутність глобальних проблем сучасності.
6. Охарактеризуйте діяльність та моделі Римського клубу в дослідженні перспективних глобальних проблем.
7. Визначте сутність науково-технічного прогресу (НТП) та етапи його розвитку.
8. Охарактеризуйте сутність проявів в економіці четвертої промислової революції або «Індустрії 4.0».
9. Опишіть зміни у міжнародному поділі праці, що відбулися під впливом нового етапу розгортання НТП.

10. Визначте вплив НТП на поглиблення глобальних проблем сучасного світу.
11. Опишіть можливі шляхи розв'язання глобальних проблем (можна обрати проблему, яка є дотичною до теми дисертації).
12. Опишіть технології, які будуть користуватися підвищеним попитом до 2025 р. (можна обрати технології, які є дотичними до теми дисертації).
13. Охарактеризуйте світові індекси оцінки рівня конкурентоспроможності країн.
14. Сформулюйте напрями формування конкурентних переваг національної економіки України.
15. Сформулюйте основні положення щодо забезпечення економічної безпеки національної економіки України.
16. Охарактеризуйте сучасний міжнародний поділ праці як чинник інтеграції країн у світове господарство.
17. Сформулюйте можливості та перешкоди інтеграції України у світовий економічний простір.
18. Охарактеризуйте стан та перспективи створення національних високотехнічних експортно-орієнтованих виробництв.
19. Надайте характеристику процесу урбаністики та розвитку глобальних міст в світі та в Україні.
20. Охарактеризуйте стан та перспективи використання прямих іноземних інвестицій в національній економіці України.
21. Надайте характеристику захист об'єктів критичної інфраструктури національної економіки (можна обрати об'єкти критичної інфраструктури, які є дотичними до теми дисертації).
22. Надайте характеристику основним рисам прояву лінійної та циркулярної моделей економіки.
23. Охарактеризуйте переваги та недоліки лінійної моделі економіки.
24. Охарактеризуйте переваги та недоліки циркулярної моделі економіки.
25. Охарактеризуйте цілі сталого розвитку, які було затверджено Генеральної Асамблеєю ООН.
26. Надайте характеристику основним принципам циркулярної економіки.
27. Охарактеризуйте принцип циркулярної економіки «ощадливе ставлення до ресурсів» (для прикладу можна обрати ресурси, які є дотичними до теми дисертації).
28. Охарактеризуйте принцип циркулярної економіки «зміна споживацької поведінки».
29. Охарактеризуйте принцип циркулярної економіки «зміни у технологіях виробництва» (для прикладу можна обрати технології, які є дотичними до теми дисертації).
30. Охарактеризуйте принцип циркулярної економіки «поводження із відходами».

31. Опишіть сутність досліджень, які були проведені на вимогу Римського клубу, присвячені висвітленню переваг циркулярної економіки на сучасному етапі розвитку суспільства.

32. Охарактеризуйте процес діджиталізації економіки: сутність поняття, переваги, недоліки.

33. Охарактеризуйте процес розвитку діджиталізації в українській економіці.

34. Охарактеризуйте процес розвитку діджиталізації в освіті.

35. Охарактеризуйте процес діджиталізації в економіці як напрям детінізації економіки України.

36. Охарактеризуйте тенденції діджиталізації у глобальному вимірі.

37. Охарактеризуйте розвиток діджиталізації бізнесу.

38. Охарактеризуйте розвиток діджиталізації в умовах карантинних обмежень на COVID – 19.

39. Охарактеризуйте діджиталізацію як фактор професійного розвитку.

40. Охарактеризуйте тенденції діджиталізації у економічній сфері, дотичній до теми Вашої дисертації.

6.5. Шкала відповідності оцінок за системою ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Рекомендовані джерела Методичне забезпечення

Викладання навчальної дисципліни забезпечується сучасними технічними засобами навчання, які побудовані на новітніх інформаційно-комунікаційних технологіях (мультимедійний комп'ютер, мультимедійний проектор, інтерактивний комплекс SMART Board, авторські засоби мультимедіа).

На заняттях і під час самостійній роботі аспірантів використовуються методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни, ілюстративні комп'ютерні дидактичні матеріали, які розроблені на кафедрі, а саме:

- презентації;
 - навчальні посібники;
 - робоча навчальна програма;
 - тестові завдання для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень аспірантів;
- електронний навчальний курс «Актуальні проблеми економічних досліджень» (URL: <https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=23690>).

Основна (базова):

1. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. К.: видавництво «Заповіт». 2020. 99 с.
2. Князева О.А. Стратегічні вектори економічного розвитку країни у післявоєнний час. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Збірник наукових праць* №3-4 (292-293). 2022. С. 94 – 100. DOI:10.32680/2409-9260-2022-3-4-292-293-94-100
3. Хмарська І.А., Кучерява К.Я., Клімова І.А. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>
4. Шлапак А. В. Парадигмальні засади глобального конкурентного лідерства. *Бізнес Інформ*. 2019. №2 (493). С. 30-36.
5. Loiko V., Bobrov Ye., Bratko M., Voitseshchuk A., Maliar S. Waste management and prospects for the development of circular economy technologies. *Збірник наукових праць «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики»*. № 5 (40). 2021. С. 609 - 619.
6. Vitrenko A., Tarasiuk H., Basiurkina N., Shlapak A., Berezhnytska U., Kosichenko I. (2020). Features of internationalization of SMES under the influence of the institutional environment. *International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology (IJARET)* Volume 11, Issue 5, May 2020, pp. 204-218. URL: <http://www.iaeme.com/IJARET/issues.asp?JType=IJARET&VType=11&IType=5>

Додаткова

1. Шлапак А.В. Диверсифікація національних фінансових ринків в умовах глобалізації. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 2 (14), ч. 2. С. 135 – 142.
2. Шлапак А. В. Формування нового міжнародного порядку: регіональні інтеграційні пріоритети США. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020, №4. Т. 3. С. 112-116.
3. Лойко В.В., Жукова Ю.М., Сундук А.М., Швець П.А. Глобальні урбаністичні тенденції розвитку міст як окремих соціально-економічних систем. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 10 – 18.
4. Лойко В.В., Лойко Д.М. Динаміка розвитку промисловості України як складової економічної безпеки національної економіки. *Вчені записки Університету «КРОК»* № 4 (56). 2019. С. 176-184.

5. Лойко В.В., Лойко Д.М., Лех Д.В. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрного сектору. *Агросвіт*. 2019. № 24. С. 28–34.
6. Лойко В. В., Обушний С. М., Жукова Ю. М. Аналіз ефективності залучення іноземних інвестицій в економіку Києва. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 10. С. 5–10.
7. Лойко В.В., Храпкіна В.В., Маляр С.А., Руденко М.В. Економіко-правові засади забезпечення захисту критичної інфраструктури. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. Том 4. № 35. С. 426-438.
8. Loiko V., Teremetskyi V., Maliar S., Rudenko M. & Rudenko V. (2021). Critical infrastructure of the housing sector of the national economy: economic and legal aspect. *Amazonia Investiga*, 10(44), 278-287.
9. Лойко В.В., Шемчук К.Р. Стан та перспективи розвитку безвідходних технологій в Україні в умовах прогресу циркулярної економіки. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2021. № 1 (7). С. 14-25.
10. Лойко В.В. Проблеми розвитку циркулярної економіки в Україні. III International Scientific Conference From the Baltic to the Black Sea: the Formation of Modern Economic Area: Conference Proceedings, August 23th, 2019. Riga, Latvia: Baltija Publishing. P. 24-27.
11. Лойко В.В., Маляр С.А. Проблеми міст в умовах розвитку циркулярної економіки. *Research and Practice: Collection of scientific articles*. - Lardy Publishing House, Paris, France, 2019. P. 23-27.
12. Лойко В.В., Лойко Є.М. Вплив діджиталізації на розвиток комунікаційної політики закладів освіти. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2021. № 2(8). С. 79-90. URL: <https://doi.org/10.32750/2021-0208>
13. Сосновська О.О. Особливості функціонування підприємств в умовах циклічного розвитку економіки. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. Вип.1. С. 229-245.
14. Olga Sosnovska, Olena Shtepa. Actual aspects of circular economy development. III International Scientific Congress Society of Ambient Intelligence 2020 (ISC-SAI 2020. Advances in Economics, *Atlantic Press. Business and Management Research*. 2020. Volume 129. P. 201-207.
15. Kraus K., Kraus N., Manzhura O. Digitalization of Business Processes of Enterprises of the Ecosystem of Industry 4.0: Virtual-Real Aspect of Economic Growth Reserves. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, Vol. 18, Art. #57. 569-580. URL: [https://www.wseas.org/multimedia/journals/economics/2021/b165107-021\(2021\).pdf](https://www.wseas.org/multimedia/journals/economics/2021/b165107-021(2021).pdf).
16. Kraus, N., Marchenko, O. Innovative-digital entrepreneurship as key link of Industry X.0 formation in the conditions of virtual reality. *Baltic Journal of Economic Studies*, 7(1), 47-56. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-1-47-56>
17. Kraus K., Kraus N., Nikiforov, P., Pochenchuk, G., Babukh, I. Information and Digital Development of Higher Education in the Conditions of Innovatization Economy of Ukraine. *WSEAS Transactions on Environment and Development*, Vol. 17, Art. #64. 659-671. URL: <https://wseas.com/journals/ead/2021/b305115-652.pdf> DOI: 10.37394/232015.2021.17.64
18. Краус К.М., Краус Н.М., Андрусак Н.О. Навчання цифровому підприємництву: інноваційні техніки, технології, види та методики. *Ефективна економіка*, 2021, № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8643>
19. Краус К.М., Краус Н.М., Осецький В.Л. Шерингова економіка: інституціональний модус, універсумність і новелізація розвитку підприємництва на віртуальних цифрових платформах. *Ефективна економіка*, 2021, № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8786>
20. Куцмус Н.М., Прокопчук О.А., Усюк Т.В. Україна в системі глобальної економіки: торгівельний аспект. *Економіка АПК*. 2020. № 4. С. 94 – 104.
21. Риков В.В. Вплив глобалізаційних процесів на економічну безпеку України. *Право та державне управління*. 2020. № 2. С. 20 4 – 210.
22. Губарь О.В. Вплив глобалізації та регіоналізації на розвиток національної економіки України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. №2 (68). С. 17 – 22.

23. Гнатенко В. Загрози економічній безпеці держави в умовах глобалізації. *Аспекти публічного управління*. 2020. Том 9. № 1. С. 55 – 62.
24. Ключник Р.М. Глобальні проблеми сучасності: економічний вимір. *Академічний огляд*. 2020. № 1 (52). С. 5 – 12.
25. Стукало Н., Сімахова А. Глобальні тренди розвитку соціальної економіки. *Міжнародна економічна політика*. 2021. № 1 (34). С. 7 – 22.
26. Дернова І.А., Боровик Т.М., Кравченко Л.В. Глобальний вимір конкурентоспроможності України. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2020. № 42. С. 29-34.
27. Онешко С.В., Башлай С.В., Короленко О.В. Особливості збереження та підтримання економічного потенціалу України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-4>
28. Захарова О.В. Участь України в функціонуванні єврорегіонів. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: економічні науки*. 2022. Вип. 64. С. 62 -74.
29. Ільченко Т.В. Політико-економічні засоби інтеграції України у європейську спільноту. *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 12. С. 162 – 168.
30. Бобров Є.А. Стан та перспективи переходу до економіки циклічного типу. *Вчені записки Університету «КРОК». Зб. наук. праць*. Вип. 4 (60). 2020. С. 157-169.
31. Варламова М., Дем'янова Ю. Основні тенденції діджиталізації у глобальному вимірі. *Galician economist journal*. 2020. № 2 (63). С. 251 – 260.
32. Кіржецька М., Кіржецький Ю. Діджиталізація економічних процесів як напрям детінізації економіки України. *Galician economist journal*, 2020. № 1 (62). С. 64 – 70.
33. Коробка С.В. Діджиталізація підприємницької діяльності. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Економічна»*. 2021. Вип. 100. С. 88 – 96.
34. Жосан Г. Стан розвитку діджиталізації в Україні. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 1. Частина 2. С. 44 – 52.
35. Жосан Г. Розвиток діджиталізації бізнесу в умовах пандемії на COVID – 19. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/219/210>
36. Король С. Я., Польовик Є. В. Діджиталізація економіки як фактор професійного розвитку. *Modern Economics*. 2019. № 18(2019). С. 67-73. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V18\(2019\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V18(2019)-11).
37. Варга В.П. Діджиталізація як один з чинників конкурентоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8121>

Інформаційні джерела

1. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Державна служба статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Електронна бібліотека освітнього порталу. URL: <http://www.osvita.org.ua/library/>.
4. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control>.
5. Історія Європейського Союзу. URL: <http://euinfo.tut.su/istoriya.htm>.
6. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
7. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://nplu.org>.
8. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.
9. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>